

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ФУНДАМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ «ТЕОРІЯ І ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ»

Л. М. Калініна, докт. пед. наук

Під час дослідження «Теорія побудови та технології реалізації організаційних механізмів управління загальноосвітнім навчальним закладом» враховано наявність множини методологій у науковому дискурсі відповідно до моделей розвитку науки (класична, некласична, постнекласична). Це такі, як: методологія дослідження замкнених динамічних систем на основі діалектичного метода Г. Гегеля, діалектична методологія; жорстка системна методологія (В. Афанасьєв, Ч. Барнард, І. Блауберг, Вол. Бондар, О. Бережна, В. Краєвський, М. Каган, В. Маслов, Ф. Перегудов, Ф. Тарасенко, Е. Юдін, В. Садовський); методологія освітології (В. Огнев'юк, С. Сисоєва), методологія управлінської діяльності (В. Кремень, В. Луговий, Л. Паращенко, О. Новіков і ін.), «часткова методологія», «пан-методологія» і «методологія з обмеженою відповідальністю» – (В. Розін); м'яка системна методологія (П. Чекланд, Л. Паращенко); СМД-методологія – системомиследіяльнісна методологія (Г. Щедровицький та його наукова школа); синергетична методологія (І. Пригожин, І. Стенгерс), методологія художньої, філософської та інших видів діяльності (В. Луговий, О. Новіков), методологія освіти (О. Новіков), фундаментальна або філософська методологія, загальнонаукова методологія, постнекласична методологія, прогностична методологія, методологія змін пріоритетів і парадигм тощо.

У процесі пізнавальної, науково-дослідної діяльності та в процесі вироблення методологічних знань наукові співробітники відділу враховували, що методологія управління освітою в загальній системі методологічного знання посідає відповідний ієрархічний рівень, а система методологічного знання є рівневою. Методологія управління освітою, так само як і методологія педагогіки, розвивається за законами, закономірностями, тенденціями розвитку наукового знання у різних галузях наук, враховуючи, що, наприклад, ЗНЗ є складноорганізованими, самоорганізованими і саморегульованими системи, яким притаманні: багаторівнева структура, наявність автономних і варіабельних підсистем, масова стохастична (випадкова) детермінація, наявність ієрархічних рівнів управління та зворотних зв'язків, ускладнення організації в процесі еволюції, незворотність розвитку, відкритість, нелінійність (багатоваріантна спрямованість розвитку), динамічна нестабільність.

Під час здійснення фундаментального дослідження було враховано, що методологія управління освітою як напрям пізнання управлінської практики в сфері освіти, розвивається навколо управлінської діяльності та критичного мислення й охоплює сукупність таких компонентів як: методологія освітнього менеджменту, методологія інформаційного менеджменту, методологія організаційного менеджменту, методологія менеджменту культури, методологія організаційної

культури, методологія інноваційного менеджменту, методологія художньої діяльності, методологія інформаційної діяльності, методологія організаційної діяльності, методологія управлінської діяльності та ін. Часткова методологія і методологія з обмеженою відповідальністю слугували орієнтирами у пізнавальній та науково-дослідній діяльності співробітників відділу задля досягнення поставленої мети і виконання завдань, а також у процесі НДР.

Теоретичне обґрунтування окресленої проблематики у процесі виконання науковим колективом фундаментального дослідження «Теорія побудови та технології реалізації організаційних механізмів управління загальноосвітнім навчальним закладом» потребувало відповідного науково-інформаційного забезпечення та визначення методологій дослідження.

Виконання поставлених завдань цього фундаментального дослідження ґрунтувалося на *deskriptivній* (описовій) та *preskriptivній* (нормативній) *формах* методологічних знань у їх органічній єдності. Методологічне знання в *deskriptivній формі* є науково-пізнавальним описом предмета дослідження – теорії і технології реалізації організаційних механізмів управління загальноосвітніх навчальних закладів. Воно охоплювало: теоретичне пояснення суті феномена механізму, теоретичне обґрунтування методологічних джерел, загальнофілософської, конкретно наукової характеристики базових і похідних понять, раціональний добір методів і технік дослідження. Питання мовленнєвої номінації та дефініції визначеного предмета дослідження, що підлягає дослідженню і пізнанню, – важливе, і має обов'язково усвідомлюватись як таке, адже за будь-якою нез'ясованістю постають методологічні, семантичні, методичні, інформаційні та інші труднощі.

Preskriptivна форма методологічних знань, була пов'язана з визначенням нормативних орієнтирів (мета, завдання, характер наукового пізнання, логіка розгляду феноменів, програма дослідно-пошукової роботи, експерименту тощо) проведення дослідження, спрямована на регуляцію науково-дослідної діяльності. Звісно, осмислена суб'єктом пізнання практична діяльність завжди включає теоретичні компоненти, що базуються на емпіриці – досвіді та узагальнених даних експерименту до рівня закономірностей. Науково-дослідна діяльність у своїй емпіричній основі передбачає практичну складову перевірки істинності знайдених і узагальнених на теоретичному рівні закономірностей наявного досвіду, тобто базується на практиці управління.

Методологія фундаментального дослідження була спрямована на пізнання й розуміння сутнісної природи механізму, механізму управління та механізму розвитку управління, їх взаємозв'язку з феноменом управління у складноорганізованих мегасистемах, до яких належать заклади освіти різних типів і ЗСО, яким притаманна напіввідкритість, у деяких реальних ситуаціях відкритість, здатність до самоорганізації та активність під час діяльності суб'єктів управління.

Міждисциплінарний розгляд проблематики забезпечував дослідницький апарат, який за структурою був багаторівневим й охоплював ідеї, поняття, концепції філософії, а також сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, емпіричного й теоретичного рівнів дослідження.

Для порушеної проблематики дослідження це – філософські концепції феномена інформації (функціональна та атрибутивна), концепція знака, концепція філософії інформаційної цивілізації, фундаментальні теорії та концепції менеджменту, економіки та педагогіки.

РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У РАКУРСІ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Л. І. Паращенко, докт. наук з держ. упр.

На основі здійсненого аналізу джерел, формулювань основних напрямів розвитку ЗСО в нормативно-правовій базі, можемо зробити висновок, що для характеристики розвитку системи ЗСО необхідно використовувати такі чотири основні критерії:

1) ступінь організаційного проектування інституційних змін, темп, оцінка динаміки організаційних змін у системі ЗСО відповідно нового бачення процесу передачі знань;

2) людський розвиток (рівень і якість підготовки педагогічних кадрів, у т.ч. загальний і професійний розвиток персоналу, величина його опору змінам) відповідний новому баченню процесу передачі знань;

3) впроваджуваний обсяг загальноосвітніх знань як компонента інноваційного розвитку суспільства (державні стандарти освіти, навчальні програми і контент (курукулум), оцінювання й моніторинг навчальних досягнень тощо);

4) широта локального охоплення системою ЗСО (рівний доступ усіх до якісної освіти) і глибина історичного виміру в моделях освіти, які забезпечують розвиток ЗСО (наприклад, масштаб впровадження технологій розвивального навчання, мережі шкіл майбутнього, інших сучасних освітніх моделей тощо).

Щодо першого критерію, зауважимо, що організаційні зміни в системі ЗСО є продуктом взаємодії трьох сфер освіти – знанневої, розвитку персоналу та модельних парадигм. Основу всіх сучасних освітніх реформ складають передусім зміни у змісті й обсягах знань, які планується впроваджувати в систему освіти. Такі зміни відображаються у виробленні та прийнятті нових національних курикулумів. Разом із засвоєнням певного обсягу знань як фактів та алгоритмів, найважливішим завданням освіти є розвиток інтелектуальних можливостей людини, що передбачає системне оволодіння знаннями як альтернативи накопиченню їх як суми і відпрацьовування на цій базі когнітивних операцій, що забезпечуватимуть успішну діяльність особистості як в повсякденних, так і нестандартних ситуаціях. Диференціацію знань на «суму» й «систему» покладено у загальновідомий поділ технологій навчання на «знання-підсумовуючі» та «інтелект-розвиваючі» технології. Звичайно, точної межі у сукупності навчальних технологій між цими двома абстрактними типами технологій не можна провести, проте за допомогою цих понять